

ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΤΑΞΣΟΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

16
1922

ΦΩΤΟΤΥΠΙΚΗ ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ * 1969 * RÉIMPRESSION ANASTATIQUE

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΒΑΣ. Ν. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ

ÉDITIONS
BAS. N. GRÉGORIADÈS

Ε.Υ.Δ της Ε.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΕΝ ΚΩΔΙΚΙ ΘΕΩΝΙΟΥ
MISC. 283 ΚΑΙ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΖΗΝΟΣ

Τὸ ὑπ' ἀριθμὸν ΡΙΕ κατάλοιπον, ὅπερ ὁ Λάμπρος ἔχει ἐπιγράψει ἐν ἰδίῳ φύλλῳ διὰ κυανῆς μολυβδίδος «Διήγησις Ἀλεξάνδρου ἐν Ἰξωνίου Misc. 283 καὶ Δημήτριος Ζήνος» ἀποτελεῖται ἐκ δώδεκα φύλλων, εἰς τὰ πλεῖστα τῶν ὁποίων ὑπάρχουσι σημειώσεις τοῦ Λάμπρου, ἐξ ὧν δύναται τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι ὁ Λάμπρος προὔτιθετο διὰ μακρῶν νὰ πραγματευθῇ τὸ περὶ τῆς γνωστῆς διηγήσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου ζήτημα.

Ὡς γνωστὸν ὁ Jules Berger de Xivroy διὰ μακρῶν ἐπραγματεύθη τὰ περὶ τῆς διηγήσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐν Notices et extraits des manuscrits de la bibliotheque du Roi et autres bibl. τόμ. 13 (τοῦ 1838) σελ. 163 ἐ, ὁ δὲ Krumbacher ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς βυζαντινῆς λογοτεχνίας παρέχει ἡμῖν ἀφθόβους εἰδήσεις περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἀναφέρων τὰς ἐκδόσεις καὶ μεταφράσεις τοῦ ἔργου καὶ τὴν σχετικὴν φιλολογοίαν. Ὁ Legrand τέλος ἐν τῇ bibl. hellen. τοῦ 15 καὶ 16 αἰῶνος τόμ. 2 σ. 205 καὶ τοῦ 17 αἰῶνος τόμ. 1 σ. 28 ἀναφέρει ἐκδόσεις τοῦ ἔργου τοῦ Δημητρίου Ζήνου «Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδών», οὔτινος ἡ πρώτη ἐκδοσις καὶ κατὰ τὸν Ζαβίραν (N. Ἑλλ. σ. 96) ἐγένετο τῷ 1529.

Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων ἐλάχισται μόνον ἐκ τῶν σημειώσεων τοῦ Λάμπρου, τῶν περιεχομένων ἐν τῷ καταλοίπῳ τούτῳ, δύνανται νὰ ἐκδοθῶσι καὶ δὴ αἱ ἀφορῶσαι τὴν περιγραφὴν τοῦ κώδικος 283 καὶ τὴν σύγκρισιν τοῦ κειμένου αὐτοῦ πρὸς τὸ τοῦ Ζήνου καὶ τοῦ ἐν ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ κειμένου. Αἱ λοιπαὶ σημειώσεις οὔσαι συνειλεγμέναι πρὸς ἀτομικὴν χρῆσιν τοῦ Λάμπρου, ὅστις, ὡς ἀνωτέρω ἀνέφερον, ἐσκόπει διὰ μακρῶν νὰ πραγματευθῇ τὸ περὶ τῆς διηγήσεως τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου ζήτημα, πρέπει νὰ παραλειφθῶσι. Οὕτω πρέπει νὰ παραλειφθῶσιν αἱ σημειώσεις περὶ τῶν ἔρ-

γων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν περὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου διήγησιν, ἃς προϋτίθετο ὁ Δάμπρος προφανῶς νὰ μεταχειρῆται ἐν τῇ ἀναπτύξει τοῦ ζητήματος, ἐπίσης σημειώσεις τινὲς ἐκ τοῦ ἀνωτέρω μνημονευθέντος ἔργου τοῦ Berger de Xivrey, ἃς πρὸς ἰδίαν χρῆσιν εἶχε καταγράψει ὁ Δάμπρος. Τοῦναντίον σημειώσεις περιέχουσαι παρατηρήσεις τοῦ Δάμπρου πρέπει νὰ δημοσιευθῶσιν. Οὕτω πρὸς τοῖς ἄλλοις πρέπει νὰ δημοσιευθῶσι τὰ χωρία, ἂν καὶ ἡ συλλογὴ αὐτῶν δὲν εἶνε πλήρης, ἐν οἷς λέξεις ἀρχαῖαι ἐρμηνεύονται διὰ λέξεων τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς καὶ δι' ὧν ἀποδεικνύεται ὅτι τὸ κείμενον τοῦ κώδικος 283 τοῦ Ὁξωνίου προῆλθεν ἐκ τοῦ κειμένου τοῦ γεγραμμένου ἐν ἀρχαία ἑλληνικῇ.

Κ. Ι. Δ.

Cod. Miscell. 283 (Ὁξωνίου)

Βίος καὶ πολιτεία τοῦ ἐν βασιλευσὶ γενναιότητος καὶ δοκιμωτάτου Ἀλεξάνδρου τοῦ τῶν μακεδόνων βασιλέως.

Σπουδαῖος κώδιξ, νεοελληνικὴ μετάφρασις τοῦ Ψευδοκαλλισθέ-
 νους, διαφέρουσα περὶ πολλὰ τῶν παρὰ Jules Berger de Xi-
 vrey (Notices et extraits MDCCCXXXVII) δειγμάτων ἐν
 ἀρχαία ἑλληνικῇ. Εἶνε προφανῶς μετάφρασις ἐκ πρωτοτύπου γε-
 γραμμένου ἐν τῇ ἀρχαία ἑλληνικῇ, ὡς δεικνύουσι μάλιστα αἱ διὰ
 τοῦ ἤ γ ο υ ν προστεθειμένοι ἐνίοτε συνώνυμοι ἢ τρυτώνυμοι ἐρμη-
 νεῖται ἀρχαιοτέρων λέξεων. Τὸ πρωτότυπον δὲ τοῦτο ἢ τὸ κείμενον
 ταύτης ἢ ὁμοίας τινὸς μεταφράσεως μετεχειρίσθη βεβλῶς ὁ Δημ.
 Ζήνος ἐν τῇ περὶ Ἀλεξάνδρου ποιήματι αὐτοῦ· αἱ διαφοραὶ εἶνε
 ἐλάχισται. Ὁ Ζήνος εἶνε συνήθως, ὡς εἰκός, συντομώτερος, σπανίως
 ἔχει τινὰ προστεθειμένα, ἅτινα λείπουσιν ἐν τούτῳ τῷ κώδικι. Συ-
 χνὰ ἀποδείκνυται μάλιστα ὁ Ζήνος παρεννόησας ἢ κακῶς ἀναγνώ-
 σασ τὸ κείμενον. Ὁ κώδιξ σύγκειται ἐκ φύλλ. 120 εἰς 16ον βι-
 βλίου. Μεταξὺ 6 καὶ 7 εἶνε προφανῶς χάσμα, ἐπίσης μεταξὺ 8—
 9· ἐξ ἀμφοτέρων λείπουσιν, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν τετραδίων μόνον
 φύλλα 8.—

Ἐν τῷ προτελευταίῳ λευκῇ φύλλῳ μεταξὺ διαφόρων παιγνίων τῆς γραφίδος τῇ αὐτῇ προφανῶς χειρὶ γέγραπται: ἐτελειώθη ἔτους ςκδ' ἐν ἰνδ. δ'.—ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ ταῦτα «ετοῦτο το χαρτη ηνε τευ πανιεροτατου μητροπωλητου γρεβενον κυδ(:) ἐντζηου κυρ κυριλλον εκ της χοιου» ξενικοῖς γράμμασιν καὶ «cuesto libro Are di monsigno (sic) Cirillo, arcivescovo di Greveno de la Cio Justiniano. 1670 οκτωβριου 15· καὶ κατωτέρω cuestolibro e' di Monsign. Cirillo Giustiniani Archivescovo di Greveno anno domini 1675.

Τοῦ Ζήνου ἐκδόσεις ὑπάρχουσιν ἐν τῇ βοδληϊανῇ «Ὁ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδών». Ἐνετίησι παρὰ Δομινίκῳ τῷ Ντεπολωνίῳ. Τύποις τοῖς τοῦ Σπινέλλου. Ἐτεῖ τῷ ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ κῆ Ἰο Χό αχ'.—«Ὁ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδών». (Στέμμα ἐν ἡ ἀλώπηξ). Ἐν τῇ ὀπισθεν σελίδι τῆς προμετωπίδος εἰκῶν, ἣ ἐπιγέγραπται ὁ βασιλεὺς νεκτεναθός. Ἐν τῇ α' σελ. ὑπὲρ τὴν ἀρχὴν τῶν στίχων «Γέννησις, κατορθώματα καὶ θάνατος Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνοσ διὰ στίχων». Ἀσελίδωτος. Ἐν τέλει Registro. α β γ δ ε ζ η tutti sono quaderni eccetto η il quale e duerno. Finito Alexandro Magno Stampato in Venetia per Giovan Antonio e fratelli da Sabbio ad instantia di M. Damiano di Santa Maria nel ano MDXXIX. Ἐπεταί τελευταῖον φύλλον.

Ἐτοῦτο τὸ βιβλόπουλον στή βενετία τυπόθη (sic) κ.τ λ. ὀπισθεν οἱ τελευταῖοι στίχοι:

Ἐτετυπώθη τὸ λοιπὸν ἔλαβε γὰρ καὶ τέλος
 ἐτούτη ἡ ἱστορία καὶ τὸ ὠραῖον μέλος
 ἔτει μετὰ τὴν λύτρωσιν ἀνθρώπων γὰρ τὴν νέα
 χίλια πεντακόσια, δὺς δέκα καὶ ἐννέα
 στὰς δεκαπέντε τοῦ μηνὸς λέγω τοῦ Σεπτεμβρίου
 κόπος καὶ δεξιότητι Ζήνου τοῦ δημητρίου.

Ἄρα αὕτη εἶνε πράγματι ἡ πρώτη ἐκδοσις. Οἱ δὲ στίχοι οἷοι ἐπαναλαμβάνονται καὶ ἐν ταῖς μεταγενεστέραις ἐκδόσεσι.

— Ὁ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδών. Ἐνετίησιν παρὰ Μάρκιον τῷ Πινέλλῳ. αχγ'.

Ὅλαι αὐται αἱ ἐκδόσεις κοσμοῦνται δι' εἰκόνων, συνήθως τῶν αὐτῶν μετ' ἐλαχίστων παραλλαγῶν.

Εἰς πεζὸν ἔχομεν ἐκδοσιν Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνα βίος πόλεμος καὶ θάνατος, ἣτις οὐδεμίαν, ἢ καὶ ἐλαχίστην, ἔχει ὁμοιότητα πρὸς τὸ κείμενον τοῦ κώδικος (τὸν Βυλέριον κτλ.) φαίνεται δ' ἔχουσα ἄλλην πηγὴν. Ἀλλ' ὁμοιάζει πως ἐν τῇ διηγήσει τινῶν τῶν θαυμασίων, ὡς ἐν τῇ διὰ τοῦ κώδικος ὑποβρυχίῳ καταβάσει κτλ. Εἶνε πολλὰ μυθικώτερα ἐν γένει τῆς Version τοῦ κώδικος. — Ἐξεδόθη, φαίνεται, πολλάκις ἐν Βενετία: Εἶδα ἐν Ὁξωνίῳ τὴν παρὰ Νικολάῳ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων 1819 ἐκδοσιν. Εἰς 16ον. 251.

Τῆς συντάξεως τῆς τὸ πρῶτον διαδοθείσης διὰ τοῦ τύπου ὑπὸ τὸν τίτλον *Historia Alexandri magni de proeliis* πλεῖστα ἐκδόσεις.

Ἐν Παρισίοις τρία χειρόγραφα τοῦ Ψευδοκαλλισθένους ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ.

Ἴδε τοὺς στίχους τοῦ κώδικος Leiden τοῦ περιέχοντος τὸν Στεφανίτην. (ἐν σελ. 201). Ἐσφαλμένως λέγεται ὅτι τὸ χειρόγραφον ἐγράφη ἐν Σικελίᾳ. Πρβλ. κώδικα Ὁξωνίου.

Κατὰ τοὺς μεχитарιστὰς τῆς Βενετίας ἡ ὑπ' αὐτῶν ἐκδοθεῖσα ἀρμενικὴ μετάφρασις ἀνέρχεται εἰς τὸν ε' αἰῶνα.

Ὁ τίτλος καὶ ὁ πρόλογος τοῦ ἐν τῇ Μαρκιανῇ κώδικος τοῦ ἀναφερομένου ὑπὸ Burgeri, ἀν καὶ καταγράφονται ἐνταῦθα καταλογάδην σελ. 203, εἶνε προφανῶς στίχοι. (*Graeca divini Marci Biblioth. p. 198 chez Mr Favr. σ. 329 note*).

Ἐπιστολὴ Ἀλεξάνδρου πρὸς μητέρα του περὶ ἀμαζόνων διαφορετικῇ ἐν ἀρχῇ παρὰ Ζήνῳ καὶ ἐν κώδικι. — Ὁ κώδιξ συμφωνεῖ μὲ Leyden.

Δείπουσιν ἐκ τοῦ κώδικος ἡμῶν καὶ Ζήνου τὰ παρὰ Βαλερίῳ καὶ *De proeliis* III, 77—82. Δείπουσι δ' ἐκ τοῦ Βαλερίου ἐν τῇ

ἐπιστολῇ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐνθα διηγεῖται τὰ ἀμαζονεϊκά, τὰ ἐν τῇ ἀρχῇ κώδ. καὶ Leyden.

Δείπουσιν ἐκ τοῦ κώδικος τὰ παρὰ Βαλερίῳ ἐν τῇ ἐπιστολῇ Ἀλεξάνδρου περὶ τρωγλοδυτῶν κλπ. III, 83.

Ἐν τῷ κώδικι τὰ περὶ τέρατος κλ. ἐπίσης ἐν ἐπιστολῇ Ἀλεξάνδρου πρὸς Ὀλυμπιάδα.

Αἱ δύο πρὸς τὰς ἀμαζόνας ἐπιστολαὶ Ἀλεξάνδρου διαφέρουσι ἐν τῷ κώδικι πρὸς τὸν Ζήνον, ὀλιγώτερον διαφέρει ἢ πρώτη ἀπάντησις τῶν ἀμαζόνων, ἣτις ὁμῶς εἶνε ἐκτενεστέρα παρὰ Ζήνῳ. Ἡ δὲ πρὸς τὴν μητέρα τοῦ ἐπιστολῇ δὲν ἀρχεται μετὰ τὴν μὲ τὰς ἀμαζόνας ἀλληλογραφίαν, ἀλλὰ περιλαμβάνει καὶ ταῦτα πάντα ἀρχομένη πολλῷ πρότερον ἐν τῷ κώδικι φύλλῳ 946.

Ἐξηγοῦνται τινὰ ἀνεξήγητα ὡς καὶ γραφαὶ ἢ παρανοήσεις τοῦ Ζήνου οὕτω· ὁ χάρος γράφει τῷ Ἀλεξάνδρῳ «ἐγὼ ποὺ ἤμε ἀκτιστος κάμε γὰ μὲ φοβάσε» ἐν δὲ τῷ κώδικι ἀναγινώσκω φυλ. 656 «ἐγὼ πίστευσον ἀνίκητος εἶμε».

ἐπεσπάσατο ἦγουν ἐφήλισεν τὸν Ἀλέξανδρον φ. 23β

μία ἀγέλη Περσῶν ἦγουν πλήθους φωσάτον 24α

ἐποίησε χαρακώματα ἦγουν παρακαθισμοὺς φ. 25β

τὰ ὑπάρχοντα ἦγουν ἀμπέλια, χωράφια, ὄσπητια ὅπου ἔχει. ο καθῆς 45α

καὶ τὰς κηνάς ἦγουν τὰς τέντας 54α

τὸ αἶδιον ἦγουν τὸ ἀθάνατον 62α

πρὸς ἄνθρωπον κομπηγόρον ἦγουν καυχηστὴν καὶ ἐπηρμένον. φ. 66β

ἐκατασκευασεν οὖν καὶ ἐποίησεν ἀνδριάντας χιλίους ἦγουν ἀνθρώπους χαλκοῦς.

ὠργίσθη καὶ ἐκάκισεν 67α

τζακίζεσθαι καὶ νικᾶσθαι 69α

δόρυ οὖν ἦγουν κοντάριον κτυπήσαντες 69β

τὸ μὲν ἀρσενικὸν ἀρσενικῷ λογισμῷ ἦγουν ὄνομα 75α

διὰ τοῦ ὑέλου ἤγουν γυαλίου 76α
 ἐν ποίᾳ διαλέκτῳ ἤγουν γλώσσα 77α
 ἐσθῆτα ἤγουν ἐπανωφόριον 86β
 τῇ δὲ ἐξῆς ἡμέρᾳ ἤγουν ἐπὶ τὴν αὔριον 87β
 καὶ δεθῆναι ἐν τῷ καμψίῳ ἤγουν εἰς τὸ σεντούκιον 102α
 αἰ συναχθοῦσιν εἰς τὸν κόσμον (sic) ἤγουν εἰς τὸν κάμπον
 ἰδόντες τὸν ἐπὶ τῆς κλίνης κείμενον ἤγουν κοιμώμενον 110α
 πρβλ. Leyden «καὶ εἶδον τὸν ἐπὶ τῆς κλίνης κοιμούμενον
 καὶ δρύξας ἤγουν σκάψας 115α.
